

Lithuanian Energy Consultants Association

Lietuvos
energetikos
konsultantų
asociacija

LIETUVOS ENERGETIKOS KONSULTANTŲ ASOCIACIJA

KONKURENCIJA LIETUVOS CENTRALIZUOTO ŠILUMOS TIEKIMO SEKTORIUJE

Dr. Valdas Lukoševičius

**LEKA
Prezidentas**

LIETUVOS TIKSLAI

- ⊙ Lietuvos energetikos politika centralizuoto šilumos tiekimo (CŠT) sektoriuje, įforminta nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose, išskėlė tikslą – **iki 2020 metų 50 proc. centralizuotos šilumos gaminti iš atsinaujinančių energijos išteklių (AEI)**
- ⊙ Kad įgyvendinti šį tikslą Lietuvos CŠT sistemose ***biokuro naudojimą reikia padidinti nuo 180 000 tonų naftos ekvivalento per metus (2010 m.) iki 540 000***
- ⊙ Tam būtina CŠT sistemose papildomai įrengti apie ***1100 MW*** biokurą naudojančių šilumą gaminančių katilų, kurių preliminari investicinė vertė apie 1,1 mlrd. litų – **patrauklu investuotojams**

KAS LEMIA BIOKURO KATILŲ STATYBOS TEMPUS LIETUVOS CŠT SEKTORIUJE

- ⊙ *Nėra efektyvių mechanizmų bioenergetikos politikai įgyvendinti.*
Vyriausybės įpareigojimai didinti AEI dalį CŠT sektoriuje yra “rekomendacinio” pobūdžio, o savivaldybės apie tai net negalvoja...
- ⊙ **Mazos CŠT** įmonės diegė biokurą „bėgdamos“ nuo sieringo mazuto, dujų perdavimo kainos ir „gaudydamos“ dotacijas
- ⊙ **Didelės CŠT** įmonės negalėjo statyti bioįrangos:
 - dotacijos nereikšmingos
 - „biokogeneracinės“ elektros tarifai per žemi
 - investicijų grąža didina kainą trumpuoju laikotarpiu
- ⊙ Atskiros įmonės yra suvaržytos politinių-ekonominių interesų
- ⊙ Kai kurios įmonės neturi kreditinių išteklių investicijoms (kofinansavimui)

ŠILUMOS TIEKIMO RINKOS DALYVIAI IR MOTYVACIJA

✓ *Centralizuoto šilumos tiekimo (CŠT) įmonės:*

įpareigojimas – tik savivaldybės arba akcininkų
interesas - mažinti šilumos kainą ir gauti pelną
galimybė – dotacija, paskola ir jos grąža

✓ *Nepriklausomi šilumos gamintojai (NŠG):*

turintys veikiančius įrenginius ir pigią šilumą
statantys įrangą **kitiems** tikslams ir turėsiantys
atliekinę šilumą (*kogeneracinės elektrinės, atliekų stotys*)
statantys naują **perteklinę** įrangą, kad pakeisti
šilumos tiekėją (*pasinaudojimas reguliavimo klaidomis*)

KAIP KONKURENCIJA VYKSTA KITŲ ŠALIŲ ŠILUMOS ŪKYJE?

- ⊙ Šiaurės šalyse (išskyrus Daniją) *šilumos ūkis yra nereguliuojamas*, konkurencija vyksta rinkos sąlygomis, sutartiniais principais. Konkurencija formavosi natūraliai, augant šilumos vartotojų poreikiams ir *atsirandant būtinybei statyti naujus šilumos generavimo įrenginius*.
- ⊙ *Vargu ar rastume pavyzdį, kad būtų specialiai statomos kelios šildymo katilinės, dirbančios ribotoje izoliuotoje CŠT sistemoje, siekiant („pasipinigauti“) įsitikinti, kuri iš jų efektyvesnė...*

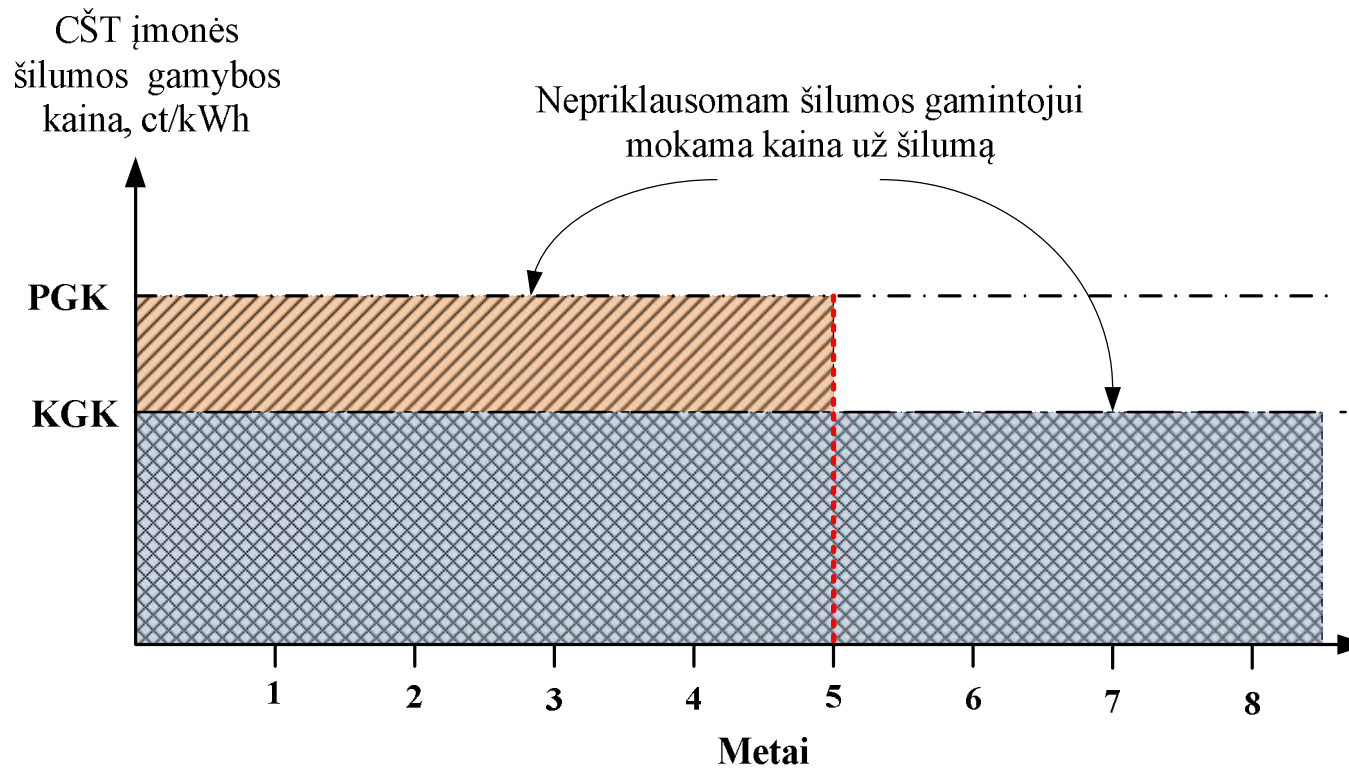
„BIOKONKURENCIJA“

- ◉ Lietuvos CŠT sistemos įrengtoji galia apie 8000 MW, kai maksimalus centralizuotos šilumos vartojimo poreikis apie 3000 MW. Didelė dalis įrangos ir infrastruktūros pritaikoma biokurui
- ◉ CŠT įmonės turi infrastruktūrą (teritorijas, patalpas, kelius, aikštes, inžinerines komunikacijas, personalą t.t.)
- ◉ Vietoje to, kad būtų panaudojamas ši infrastruktūra (valstybės administracinė ir reguliavimo atsakomybė) skatinama alternatyvių perteklinių šaltinių statyba
- ◉ Valstybė savo „nesugebėjimą“ tinkamai administruoti monopolinį CŠT sektorių bando „gydyti“ laisvosios rinkos receptais?

KONKURENCIJA CŠT

- jei naujai atėjęs į rinką NŠG gamina šilumą iš AEI, šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos, taikytinos NŠG iš AEI pagamintos šilumos daliai, apskaičiuojamos kaip atitinkamo mėnesio šilumos tiekėjo šilumos gamybos savo šaltinyje kaina (pastoviosios ir kintamosios gamybos kainos dedamųjų suma). Ši kaina taikoma **5 metus**, po to NŠG už šilumą, pagamintą iš AEI, taikoma tik **kintamoji gamybos kainos dedamoji**
- jei naujai atėjęs į rinką NŠG gamina šilumą ne iš AEI, šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos apskaičiuojamos kaip atitinkamo mėnesio šilumos tiekėjo šilumos gamybos savo šaltinyje **kainos kintamoji dedamoji**.

NŠG, GAMINANČIAM ŠILUMĄ IŠ AEI, MOKAMA ŠILUMOS KAINA

Čia:

PGK – pastovioji gamybos kainos dedamoji,

KGK – kintamoji gamybos kainos dedamoji.

KONKURENCIJOS CŠT SEKTORIUJE MOTYVAI

Paskutiniai VKEKK ir kitų valstybės institucijų sprendimai sudarė *palankias sąlygas nepriklausomiems investuotojams įrengti nedidelės galios šilumos gamybos iš biokuro įrenginius didelėse dujinį kurą naudojančiose CŠT sistemose.*

Pagrindinės priežastys, lemiančios tokių nepriklausomų šilumos gamintojų (NŠG) interesą įrengti *lygiagrečiai su šilumos tiekėjais dirbančias katilines* yra šios:

- Galimybė visus metus pilnai gaminant „nereikšmingą“ didelei CŠT sistemai šilumos kiekį, už kurį 5 metus būtų mokama šilumos tiekėjui (dažniausiai “dujiniam”) nustatyta šilumos gamybos savo šaltinyje kaina
- Didžiuosiuose Lietuvos miestuose dar ilgai neatsiras reikšmingo dydžio biokurą naudojančių įrenginių, vadinasi ir taip aukštos palyginamosios gamybos sąnaudos tik didės dėl nuolat brangstančių gamtinių dujų, aplinkosauginių direktyvų įgyvendinimo dideliuose CŠT šaltiniuose ir t. t. *Tai garantuoja gerą investicijų grąžą*
- Mažosioms katilinėms (iki 50 MW) nereikia investicijų TIPK aplinkosauginės direktyvos įgyvendinimui, jų dėka sugeneruotos už atmosferos taršos leidimus (ATL) pajamos greičiausiai nukeliaus nepriklausomiems šilumos gamintojams. Tai užtikrina NŠG konkurencinį *pranašumą prieš licencijuotas CŠT įmones, kurios turi finansuoti visą eilę privalomų, bet neatsiperkančių investicijų;*
- Bet koks bandymas reguliuoti nepriklausomus šilumos gamintojus yra pasmerktas būti neefektyviu ir prieštarauja pačiai konkurencijos logikai ir prasmei – *konkuruojantis subjektas pats turi būti suinteresuotas kuo mažesnėmis sąnaudomis gaminti šilumą.*

NŠG REGULIAVIMAS NEUŽTIKRINA ŠILUMOS TIEKIMO MAŽIAUSIOMIS SĄNAUDOMIS

- ⊙ Jeigu šilumos tiekėjas pats sumažina veikiančių įrenginių galią (sumažėja tik kintamosios sąnaudos), tačiau išlieka visos pastoviosios sąnaudos, o tokia pati „palyginamoji šilumos gamybos kaina“ mokama nepriklausomiems šilumos gamintojams, **AKIVAIZDU - tai didina bendruosius šilumos tiekimo kaštus ir ilgainiui šilumos kainas galutiniams vartotojams;**
- ⊙ **Plyno lauko investicija** statant naujas biokuro katilines įvertinus visus kaštus **yra apie 1,5-2 kartus brangesnė** negu analogiško biokuro katilo įrengimas esamoje dujinėje ar skysto kuro katilinėje;
- ⊙ Jeigu CŠT sistemoje yra pakankamai šilumos gamybos galių, ***nauji šilumos gamintojai tik padidins jų perteklių, o šilumos vartotojams reikės apmokėti visų jų išlaikymą, nes CŠT šaltiniai nepanaikinami, o paliekami „budėjimo režime“.***

CŠT IR NŠG KONKURENCIJA (A)

Šilumos gamybos kaštai, kai **NŠG pilnai pakeičia CŠT vienerių metų laikotarpiui**

<i>Šilumos gamybos kaštai</i>	<i>CŠT įmonė</i>	<i>NŠG</i>
<u>1. Kintamos sąnaudos</u> (Kuras, vanduo, elektra)	0 %	100 %
<u>2. Pastovios sąnaudos:</u>		
2.1 <i>Amortizacija</i>	100 %	100 %
2.2 <i>Darbo užmokestis, Sodra</i>	40 %	100 %
2.3 <i>Remontai ir medžiagos, žaliavos ir kitos sąnaudos</i>	0%	100 %
2.4 <i>Rezervinio kuro saugojimas</i>	X %	100 % - X %
2.5 <i>Rezervinės galios palaikymas</i>	X %	100 % -X %
2.6 <i>Įrenginių užkonservavimas</i>	100 %	0 %
2.7 <i>Palūkanos ir paskolos</i> (kapitalo įsigijimo sąnaudos)	100 %	100 %
2.8 <i>Nekilnojamo turto, žemės nuomos ir turto nuomos mokestis</i>	100 %	100 %
<i>IŠ KO BUS APMOKAMOS CŠT ĮMONĖS SĄNAUDOS, JEIGU KINTAMA ir PASTOVI DEDAMOJI ATIDUODAMOS NŠG ?</i>		

CŠT IR NŠG KONKURENCIJA (B)

Šilumos gamybos kaštai, kai <u>NŠG ir CŠT įmonė dirba lygiagrečiai</u>		
<i>Šilumos gamybos kaštai</i>	<i>CŠT įmonė</i>	<i>NŠG</i>
<u>1. Kintamos sąnaudos</u> (Kuras, vanduo, elektra)	0 %	100 %
<u>2. Pastovios sąnaudos:</u>		
2.1 <i>Amortizacija</i>	100 %	100 %
2.2 <i>Darbo užmokestis, Sodra</i>	100 %	100 %
2.3 <i>Remontai ir medžiagos, žaliavos ir kitos sąnaudos</i>	100%	100 %
2.4 <i>Rezervinio kuro saugojimas</i>	X %	100 % - X %
2.5 <i>Rezervinės galios palaikymas</i>	100 %	0 %
2.6 <i>Įrenginių užkonservavimas</i>	0 %	0 %
2.7 <i>Palūkanos ir paskolos</i> (kapitalo įsigijimo sąnaudos)	100 %	100 %
2.8 <i>Nekilnojamo turto, žemės nuomos ir turto nuomos mokestis</i>	100 %	100 %

CŠT IR NŠG KONKURENCIJA (C)

Šilumos gamybos kaštai, kai **NŠG pilnai pakeičia CŠT nešildymo sezono metu**

<i>Šilumos gamybos kaštai</i>	<i>CŠT įmonė</i>	<i>NŠG</i>
<u>1. Kintamos sąnaudos</u> (Kuras, vanduo, elektra)	0 %	100 %
<u>2. Pastovios sąnaudos:</u>		
2.1 <i>Amortizacija</i>	100 %	100 %
2.2 <i>Darbo užmokestis, Sodra</i>	40 %	100 %
2.3 <i>Remontai ir medžiagos, žaliavos ir kitos sąnaudos</i>	100%	100 %
2.4 <i>Rezervinio kuro saugojimas</i>	X %	100 % - X %
2.5 <i>Rezervinės galios palaikymas</i>	X %	100 % -X %
2.6 <i>Įrenginių užkonservavimas</i>	0 %	0 %
2.7 <i>Palūkanos ir paskolos</i> (kapitalo įsigijimo sąnaudos)	100 %	100 %
2.8 <i>Nekilnojamo turto, žemės nuomos ir turto nuomos mokestis</i>	100 %	100 %

SIŪLYMAI (I)

- Šilumos tiekimo įmonė išduoda sąlygas ir prijungia visus norinčius NŠG, kurie atitinka reikalavimus, išpildo sąlygas ir apmoka susijusius kaštus
- Šilumos tiekimo įmonė privalo gaminti CŠT sistemai būtiną patikimumui užtikrinti (BPU) šilumos kiekį arba perleidžia šią funkciją kitam analogiško patikimumo gamintojui ne trumpesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui
- Šilumos tiekimo įmonė privalomai superka visą suvartotą šilumą, kurios kaina yra mažesnė, negu paties šilumos tiekėjo **kintamoji šilumos gamybos kainos dedamoji**
- Visa kita šiluma superkama palyginamųjų šilumos gamybos sąnaudų principu – **palyginant ir apmokant realius šilumos tiekimo įmonės kaštus, kurie atsiranda dėl superkamos šilumos.**

TIKROSIOS BIODIVERSITATŲ KONKURENCIJOS ORGANIZAVIMAS

- ⦿ Savivaldybės organizuoja konkursus, kuriuose leidimai naujų biokurą įrenginių statybai išduodami subjektams, pasiūliusiems mažiausią šilumos gamybos kainos pastoviąją dedamąją ilgiausiam laikotarpiui arba investicijų dydį LT/MW
- ⦿ Kuro kainas turi subalansuoti rinka, kuriama energijos išteklių birža ir valstybės intervencinės priemonės

SIŪLYMAI (II)

- *Visos dotacijos* biokuro įrenginių statybai turėtų būti *skiriamos vienodo ir fiksuoto dydžio už įrengtą galios vienetą* (Lt/MW) tik po to kai jie pradedami eksploatuoti – tai leistų planuoti šio verslo investicijas ir nebelaukti naujų paramos priemonių kvietimo, būtų išeliminavota diskriminacija
- Tikslinga *diferencijuoti fiksuotą dotacijų dydį* siekiant paskatinti šiaudų, komunalines atliekas deginančių ir biodujas naudojančių šilumos generavimo įrenginių statybas;
- Komunalinių atliekų utilizavimo jėgainių šiluma turi būti superkama pagal ilgalaikes šilumos pardavimo-pirkimo sutartis;
- Kogeneracinių jėgainių šilumos gamybos dalis paramos požiūriu turi būti atskirta nuo elektros generavimo paramos mechanizmų.

PABAIGAI...

Įgyvendinant biokuro naudojimo plėtrą Lietuvoje trūksta koordinacijos tarp atskirų Valstybės institucijų ir savivaldybių, o nekonstruktyvi, primityviai suprantama konkurencija energetikos sistemose gali sukelti ilgalaikius neigiamus reiškinius ir pasekmes, kurias reikės apmokėti energijos vartotojams arba mokesčių mokėtojams.

AČIŪ UŽ DĖMESĮ...

WWW.LEKA.LT

2012-02-23, VILNIUS

